

KANUN YAPMAK BU KADAR KOLAY MI, YAHUT BU KADAR ZOR MU? (5510 SAYILI KANUN UYGULAMASI ÇERÇEVESİNDE BİR TESBİT)*

Prof. Dr. M. Fatih UŞAN**

ÖZET

2000’li yıllardan beri sosyal güvenlik reformu ile sosyal güvenlik sisteminin tek çatı altında toplanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda da 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ve 5510 Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu çıkarılmıştır. Ancak 5510 sayılı Kanun’un yürürlük tarihinden önce ve sonra birçok maddesinde değişiklikler olmuştur. Kanun’un onaylanmasından önce Anayasa’ya aykırılığı sebebiyle iptal davası açılmış ve bunun neticesinde Anayasa Mahkemesi birçok maddenin yürürlüğünü durdurmuştur. Aynı şekilde Kanun’un yürürlüğe girmesinden sonra da çeşitli kanunlar ile birçok maddesinde değişiklikler yapılmıştır. Çalışmamızda işte bu kanunlar ile 5510 sayılı Kanun maddelerindeki değişiklikleri değerlendirmekteyiz.

Anahtar Kelime: 5510 sayılı Kanun, sosyal güvenlik reformu, 6111 sayılı Kanun, 6385 sayılı Kanun, 6552 sayılı Kanun, 6645 sayılı Kanun.

---

* Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinin 90. Kuruluş Yılı Dönemi Uluslararası Hukuk Kurultayında, 03.11.2015 tarihinde İş Hukuku Oturumunda, Sosyal Güvenlik Hukukunda Güncel Gelişmeler başlığı altında sunulan tebliğden esinlenilerek ilgili tebliğin gözden geçirilmiş halidir. Söz konusu çalışma, Kasım 2015 tarihine kadar mevzuatta yapılan değişiklikleri kapsamaktadır.

** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Ana Bilim Dalı. usanfatih@gmail.com

**IS IT SO EASY TO ENACT, OR SO DIFFICULT?
(DETERMINATION ON THE APPLICATION OF CODE NR. 5510)**

ABSTRACT

Since the beginning of the 2000, to create a unique social security system has been aimed with new social security reforms. In this respect, code of Institution of Social Security (Nr. 5502) and code of Social Insurance and General Health Insurance (Nr. 5510) has been enacted. Many of the articles of Code Nr. 5510 have been changed even before and after its entry into force. Application has been also made to annul some of the articles before Turkish Constitutional Court, and they cannot be applied during these process. Code Nr. 5510 amends also articles some of the other codes as well. In this paper, we evaluate these codes and amendments.

Key Words: Code Nr. 5510, social security reforms, Code Nr. 6111, Code Nr. 6385, Code Nr. 6552, Code Nr. 6645.

I. GENEL OLARAK

Sosyal güvenlik reformu olarak kamuoyunda tartışılan düzenlemeler, 2000'li yılların başından itibaren sosyal güvenlik sistemimizi primli ve primsiz rejimden oluşan iki ayaklı sistemde birleştirerek tek çatı altında oluşturmayı hedefleyen bir sistem olarak karşımıza çıkmıştır¹. Zaman içerisinde her ne kadar başlangıçta planlandığı üzere primsiz ödemeler kanun tasarısı yasalaşmasa da, değişik sosyal güvenlik kuruluşlarının tek çatı altında, Sosyal Güvenlik Kurumu olarak birleştirilmesi mümkün olmuş, bununla birlikte farklı statüde yer alan sigortalılar hakkında norm ve standart birliği oluşturma çabaları, kamu görevlileri açısından iki farklı Kanuna bağlı olarak yapılabilmektedir. Bu amaçla, 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu² ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun³ yürürlüğe konmuştur.

Başlangıçta yapılması öngörülen değişikliklerin tasarılar da söz konusu madde sayıları dikkate alınarak, bir başka ifadeyle, mevcut kanun maddeleri ile tasarılar da öngörülen madde sayılarının mukayesesi yapılmak suretiyle, yeterli çözüm getiremeyeceği öğretide eleştiri konusu olmuştur. Yasalaşma esnasında, 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'nda, 45 asıl, 6 geçici madde, 5510 sayılı Kanun'da da 109 asıl ve 22 geçici madde bulunmaktadır. Oysa ilgili alanda uygulama alanı bulan, mevcut sosyal sigorta kanunlarındaki toplam madde sayısı 1039 idi⁴.

Sosyal Güvenlik Reformu Öncesi Mevcut Mevzuat Durumu

	Kanun	Madde	Ek Madde	Geçici Madde	Ek Geçici Madde	Toplam
1	506	143	49	30	3	285
2	5434	137	80	218	23	458
3	1479	54	21	24	23	152
4	2925	42	-	2	-	44
5	2926	64	3	10	-	77
6	2829	18	-	5	-	23
						1039

1 Bkz. Okur, Ali Rıza (2006), 'Sorunlarla Gelen Reform', Mercek, Temmuz, s.17 vd., Okur, Ali Rıza (2006), 'Sosyal Güvenlik Reformu ve Genel Sağlık Sigortası', Legal İHSGHD, Sayı: 12, s.1286. Ayrıca sosyal güvenlik reformu hakkında ayrıntılı değerlendirme için bkz. Güzel, Ali (2005), 'Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Öngörülen Reform Mevcut Çözümlere Çözüm Mü?', Çalışma ve Toplum, Sayı:4, s.61 vd.; Arıcı, Kadir (2011), 'Sosyal Sigorta Sisteminin Karadeliği: Sigortalı Sayılmayanların Durumu', SGD, Cilt:1, Sayı:1, s.49-55; Güzel, Ali (2006), 'Sosyal Güvenlik Reformuna İlişkin Genel Bir Değerlendirme', Toprak İşveren, Sayı: 70, s.1-10.

2 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, 16.05.2006 tarihli ve 26173 sayılı RG.

3 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 16.06.2006 tarihli ve 26200 sayılı RG.

4 Bkz. Okur (2006), Genel Sağlık, s.1287.

II. 5510 SAYILI KANUNUN YÜRÜRLÜK SERÜVENİ

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 19.4.2006 tarihinde 5489 sayılı Kanun olarak kabul edilmiş ve onay için Cumhurbaşkanlığı'na sunulmuştur. Ancak, Cumhurbaşkanı'nın Kanunu tekrar görüşülmek üzere Meclise iadesinden sonra, Meclis tarafından aynen kabul edilen Kanun, 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe girmek üzere⁵ Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Resmi Gazetede yayından sonra, söz konusu Kanunla ilgili olarak Cumhurbaşkanı ve Ana Muhalefet Partisi Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açmışlardır. Bunun üzerine Anayasa Mahkemesi⁶ de Kanunun bazı maddelerinin yürürlüğünü durdurmuş ve birçok maddesini de iptal etmiştir^{7 8}. İptal sonrası, Kanun'un 01.01.2007 olan yürürlük tarihi önce 01.07.2007⁹ tarihine, sonra 01.01.2008¹⁰, daha sonra 01.06.2008¹¹ ve nihayet, 17.04.2008 tarihli 5754 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m.74 ile¹², Ekim 2008 ayı başı¹³ olarak belirlenmiştir (m.108)¹⁴. 5754 sayılı Kanun ile henüz yürürlüğe girmemiş olan 5510 sayılı Kanun'da çok önemli değişiklikler yapılmıştır. Böylelikle, Kanun'un yürürlük süresi dört kez ertelenmiştir¹⁵. Ekim 2008 ayı başı ifadesi, 4/a'lı ve 4/b'liler için 01.10.2008, 4/c'liler için-

5 16.06.2006 tarih ve 26200 sayılı RG.

6 AYM, 15.12.2006 tarihli ve 2006/111-112 sayılı kararı, 30.12.2006 tarihli ve 26392 sayılı Mükerrer RG.

7 Bkz. Okur, Ali Rıza/Ergin, Hediye (2006), 'Tek Çatı Tek Yasadan, Tek Çatı Çok Yasaya', İşveren, Aralık, s.32-39.

8 Anayasa Mahkemesinin iptal kararının değerlendirilmesi hakkında geniş bilgi için bkz. Bkz. Okur, Ali Rıza/Ergin, Hediye (2007), '5510 sayılı Kanunda Değişiklik Öngören 25/10/2007 tarihli Taslağın Değerlendirilmesi', Legal İHSGHD, Sayı:16, s.1443 vd., Uşan, M. Fatih (2009), Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, s.44 dn.86.

9 26.12.2006 tarih ve 5565 sayılı 2007 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu m.30/IV, 29.12.2006 tarih ve 26391 1.Mükerrer sayılı RG.

10 09.05.2007 tarih ve 5655 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m.1, 20.05.2007 tarih ve 26527 sayılı RG.

11 14.12.2007 tarih ve 5724 sayılı 2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu m.28/16, 28.12.2007 tarih ve 267401 sayılı Mükerrer RG.

12 08.05.2008 tarih ve 26870 sayılı RG.

13 Kanun m.3/14'e göre, "Ay: Ücretleri; her ayın 15'inde ödenen 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentleri kapsamındaki sigortalılar için, ayın 15'inden ertesi ayın 15'ine kadar geçen, diğer sigortalılar için ise ayın 1'i ilâ sonu arasında geçen ve otuz gün olarak değerlendirilen süre", ifade eder.

14 Kanunun yürürlük tarihi ile ilgili olarak geniş bilgi için bkz. Uşan, M. Fatih (2009), '5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Başlangıcına İlişkin Tespitler', Sicil, Yıl:4, Sayı:14, Haziran, s.239 vd.; Uşan (2009), Sosyal Güvenlik, s.45 vd.

15 Bkz. Uşan (2009), Sosyal Güvenlik, s.45 vd.

se 15.10.2008'dir¹⁶. Bununla birlikte hemen belirtmek gerekir ki, 5510 sayılı Kanun esas itibariyle Ekim 2008 ayı başında yürürlüğe girmekle birlikte, Kanun'da, Ekim 2008 ayı başı dışında 01.01.2008, 30.04.2008, 01.07.2008, tarihinde yürürlüğe giren maddeler de bulunmaktadır¹⁷.

İfade etmek gerekir ki, 5510 sayılı Kanunda yapılan bu değişikliğe karşı bu defa yalnızca Ana Muhalefet Partisi, Kanun'un 5754 sayılı Kanun ile değiştirilen, yeniden düzenlenen 21 maddesinin Anayasa'nın 2, 7, 10, 17, 56, 60, 88, 95, 128 ve 153. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürülerek iptallerini talep etmiş¹⁸, ancak bu sefer Anayasaya Mahkemesi, anayasaya aykırılık iddiasını ciddi bulmamıştır.

III. YÜRÜRLÜK SONRASI 5510 SAYILI KANUNDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

A. GENEL OLARAK

5510 sayılı Kanunda, Kasım 2015 tarihine kadar, toplamda 29 farklı kanun düzenlemesi ile değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliklerden 5510 sayılı Kanunun yürürlüğünden önce yapılan 3 değiştirme kanununu düşersek, Ekim 2008 başından sonra 26 adet kanun ile 5510 sayılı Kanun'a müdahale edildiğini görürüz. Böylelikle, 5510 sayılı Kanun'da değiştirilen madde sayısı toplamda 246'dır.

Bir kez belirtmekte fayda var ki, yasalaşma esnasında, 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanununda, 45 asıl, 6 geçici madde, 5510 sayılı Kanun'da da 109 asıl ve 22 geçici madde bulunmakta iken; Kasım 2015 itibariyle, 5502 sayılı Kanun 45 asıl, 10 geçici, 4 ek madde, 5510 sayılı Kanun'da ise, 109 asıl, 66 geçici 10 ek madde olmak üzere toplamda 426 madde bulunmaktadır.

Başlangıçta 131 maddeden oluşan 5510 sayılı Kanunda yürürlük öncesi ile beraber toplam 265 adet değişiklik yapılmıştır. 226 adet değişiklik ise yürürlükten sonradır.

16 05.03.2009 tarih ve 2009/37 sayılı Sigortalılık İşlemleri Genelgesi'ne göre, "5510 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinde ay kavramı ücretleri her ayın 15'inden ertesi ayın 15'i arasında ödenen sigortalılar ile ayın 1'i ila sonu arasında geçen sürede ödenenler açısından farklılık gösterdiğinden aylıkları her ayın 15'i itibariyle ödenen 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bendine tabi sigortalılar için Kanunun yürürlük tarihi 15/10/2008, diğerleri için ise 01/10/2008 tarihi olarak, 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine tabi sigortalılar için ise yürürlük tarihi 01/10/2008 olarak dikkate alınacaktır" (Genelge m.1/4).

17 5510 sayılı Kanunun yürürlük süresine ilişkin düzenlemesine eleştirel bir bakış için bkz. Okur, Ali Rıza (2008), 'Hukuk Tarihimizin Yürürlük Özürlü İlk Yasası: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu', İşveren, Cilt:46, Sayı:8, Mayıs, s.40.

18 AYM, 03.03.2001 tarihli 2008/56 ve 2011/58 sayılı ve 28/12/2011 tarihli ve 28156 sayılı RG.

5510 sayılı Kanunda Yapılan Değişiklikler Kronolojisi

	KANUN	SAYI		KANUN	SAYI
1	5565	1	16	KHK/666	2
2	5655	2	17	6270	14
3	5754	36	18	6283	6
4	5763	4	19	6322	2
5	5797	6	20	6353	11
6	5838	7	21	6385	12
7	5917	3	22	6458	3
8	5921	1	23	6462	10
9	5951	1	24	6486	8
10	5947	2	25	6494	1
11	5997	9	26	6495	7
12	6009	1	27	6518	1
13	6111	53	28	6552	41
14	6191	3	29	6645	16
15	KHK/655	2	TOPLAM		265

Yürürlük sonrası en köklü değişikliklerin, 6111¹⁹ , 6385²⁰ , 6552²¹ ve 6645²² sayılı Kanunlar olduğu söylenebilir.

Bu arada yapılan değişikliklerin bir kısmı, yapılandırma ve prim teşvikine ilişkindir. Biz bu çalışmamızda özellikle yukarıda bahsetmiş olduğumuz Kanunla yapılan değişikliklerin kendimizce önemli gördüğümüz olanlarının üzerinde durmayı yararlı görmekteyiz. Prim teşviki veya af niteliğinde olan hususlar inceleme konumuz dışında kalmaktadır.

Ayrıca Kasım 2015 tarihine kadar mevzuatta yapılan değişiklikler değerlendirilmeye alınmıştır.

19 Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 25.02.2011 tarihli ve 27857 sayılı Mükerrer RG.

20 Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 19.01.2013 tarihli ve 28533 sayılı RG.

21 İş Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun, 11.09.2014 tarihli ve 29116 sayılı Mükerrer RG.

22 İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 23.04.2015 tarihli ve 29335 sayılı Mükerrer RG.

B. 6111 SAYILI KANUNLA YAPILAN DEĞİŞİKLİLER

1. Genel Olarak

6111 Sayılı Kanun, 216 asıl ve 18 geçici madde olmak üzere toplam 236 maddelik kapsamlı bir metindir. 6111 sayılı kanun, devlete olan borçların yapılandırılması ve borçların affı olarak bilinmesine rağmen, 5326 sayılı Kaba-hatler Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu, 3308 sayılı Meslek Eğitim Kanunu, 3816 Sayılı Ödeme Gücü Olmayan Vatan-daşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılan-ması Hakkında Kanun, 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, 4857 Sayılı Kanun, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu gibi birçok kanunda düzenleme yapan çok kapsamlı bir kanun olarak dikkat çekmektedir²³.

Biz 5510 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerden kendimize göre önem atfettiğimiz değişiklikler üzerinde durmayı yerinde bulmaktayız²⁴.

2. Kısmi Süreli Çalışanların Eksik Kalan Günleri Borçlanmalarında 4/a'lı Olarak Değerlendirilmesi

6111 sayılı Kanun kısmen sigortalı sayılan veya sigortalılık ilişkisi özel hükümlerle düzenlenen gruplarla ilgili olarak da 4/a kapsamındaki sigortalılık

- 23 Ören, Kenan/Göçmen, Murat (2012), '6111 Sayılı Torba Yasanın Getirdiği Reform Ve Değişikliklerin Çalışma Hayatına Yansımaları (Kısmi Bir Analiz)', Kamu-İş, Cilt:12, Sayı:1, s.1. vd.
- 24 Alper'e göre, "1 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanun'un 2,5 yıla yaklaşan uygulama dönemi ile ilgili sorunlar, eksiklikler ve boşluklar dikkate alınarak bazı hükümlerinin değiştirilmesi ve yeni hükümler ilave edilmesine yönelik yeni yasal düzenleme yapma ihtiyacının yalnızca bu alana ilgili ayrı bir yasal düzenleme ile gerçekleştirilmesi daha doğru bir yöntem olabileceken, TBMM'nin çalışma takvimi ve usulünden kaynaklanan "problemler" ve genel seçim atmosferine girilmesi dolayısıyla ortaya çıkabilecek gecikmeler gerekçe gösterilerek, esasen vergi ve prim borçlarının tahsiline imkân veren bir yeniden yapılandırma (af) Kanunu olarak gündeme gelen 6111 sayılı Kanun'a, 5510 sayılı Kanun'la ilgili çok sayıda maddeyi ilgilendiren kapsamlı ve bazı bakımlardan önemli yenilikler getiren yeni hükümler de ilave edilmiştir. Getirilen değişikliklerin bir kısmı uygulama sürecinde ortaya çıkan eksiklikleri gidermeye yönelik isabetli düzenlemeler niteliğinde iken, bir kısmı uzun dönemde 5510 sayılı Kanun'un uygulama sistematiğini ve iç ahengini bozacak, yakın zamanda yeni düzenlemeler yapılması ihtiyacını doğuracak nitelikte değişiklikler olmuştur. Bu bakımdan bazı düzenlemeler "aceleyle getirilmiştir" değerlendirilmesinde bulunmak yanlış olmayacaktır"; Alper, Yusuf (2011), '6111 Sayılı (Torba) Kanun ve Sosyal Güvenlikle (5510 Sayılı Kanun) İlgili Değişiklikler', ASO, Dosya, Mart-Nisan, Özel Sayı, s.53. 6111 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklere ilişkin geniş bilgi için bkz. Alper (2011), 6111, s.53 vd., Şakar, Müjdat, 6111 Sayılı "Torba Kanun" ile Gelen Sosyal Sigorta Değişiklikleri, <<https://msakar.wordpress.com/2011/04/03/6111-sayili-torba-kanun-ile-gelen-sosyal-sigorta-degisiklikleri/>> s.e.t. 01.02.2016, Ören/Göçmen (2012), s.1-26.

ilişkisinin üstünlüğünü kabul eden düzenlemeler getirmiştir²⁵. Bu düzenlemeler esas olarak 4/b kapsamında sigortalılık statüsü olarak değerlendirilen isteğe bağlı sigortalılık ilişkisini daraltan, m.41 kapsamındaki hizmet borçlanmalarının niteliğini de bazı çalışan grupları bakımından değiştiren uygulamalardır.

Buna göre;

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen kurslarda usta öğretici olarak veya ders ücreti karşılığı çalışanlar, 30 günden eksik sürelerini borçlandıkları takdirde borçlandıkları süre 4/a kapsamında sigortalılık statüsünde değerlendirilir.

- Yurtdışında iş alan Türk müteahhitlerin, işyerlerinde çalıştırmak üzere Türkiye’den götürdüğü işçilerin isteğe bağlı olarak uzun vadeli sigorta kolları ile ilgili borçlanmaları halinde borçlandıkları süre 4/a kapsamında sigortalılık statüsünde kabul edilir.

- 4/a kapsamında sigortalı sayılmalarını gerektiren işlerde kısmi süreli çalışanların, 30 günden eksik günleri borçlanmaları halinde borçlandıkları süreler 4/a kapsamında sigortalılık statüsünde değerlendirilir.

- İlk defa 6111 sayılı Kanun’la 5510 sayılı Kanun kapsamına alınan şehir içi ulaştırma araçlarında çalışan sürücüler ve kısmi süreli çalışan sanatçılar da eksik günlerini borçlanmaları halinde borçlandıkları süreler 4/a kapsamında sigortalılık hali olarak kabul edilir.

- Stajyerler, meslek eğitimi gören öğrenciler, kursiyerler ve hükümlü ve tutukluların uzun vadeli sigorta kolları ile ilgili hizmet borçlanmaları da 4/a kapsamında sigortalılık ilişkisinde geçmiş süreler olarak belirlenir.

Belirtmek gerekir ki, 6111 sayılı Kanun ile getirilen bu düzenlemelerle birlikte değerlendirildiğinde, Kanun m.4/b kapsamındaki sigortalılık ilişkisinin kaçınılması gereken bir statü olduğu böylelikle bizzat 5510 sayılı Kanun’un kendi düzenlemeleri ile de kabul edilmiş görünmektedir²⁶.

25 6111 sayılı Kanun m.32’ye göre, “5510 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “(b) bendi” ibaresi “(a) bendi”, beşinci fıkrasında yer alan “bu süreler” ibaresi “söz konusu süreler, bu maddenin üçüncü fıkrası hükmü saklı olmak üzere” şeklinde değiştirilmiştir”.

26 Öğretide savunulduğuna göre, bu yapılan düzenlemeyle birlikte, 5510 sayılı Kanun m.4/b de yer alan sigortalılık durumu gözden geçirilmeye matuftur. Aslında, yapılması gereken, 5510 sayılı Kanun’u daha karmaşık, anlaşılması ve uygulama bakımından içinden çıkılması zor hale getiren bu değişikliklerle uğraşmak yerine, 4/b kapsamındaki sigortalılık ilişkisini yeniden düzenlemektir. 4447 sayılı Kanun ile getirilen ve 5510 sayılı Kanun’da da aynen benimsenen, yaşlılık aylığı bağlanması bakımından kademeli bir geçişle yaş şartını getiren düzenleme sigortalılık süresinin önemini azaltmıştır ve bir süre sonra da ortadan kaldıracaktır. Bu tespitten hareketle 4/b statüsündekilerle bu statüden sayılanlar bakımından yaşlılık aylığı bağlanma şartlarını 9000 günden 7200 güne indirecek bir değişiklik, hem norm ve standart birliğinin sağlanması bakımından önemli bir adım olacak, hem de sigortalılık hallerinin çakışmasına bağlı problemler de böylelikle asgariye inecektir. Bkz. Alper (2011), s.55.

Hemen şunu söylemek mümkündür ki, bahsi geçen değişiklikler yerindedir.

3. Sigortalılık Sürelerinin Çakışması Halinde 4/a ve 4/b Sigortalılığının Durumu

Başlangıçta, 5510 sayılı Kanun'un m.53'e göre²⁷, sigortalının aynı anda birden fazla sigortalılık ilişkisine tabi olması halinde, öncelikle 4/c kapsamındaki sigortalılık ilişkisi; 4/a ve 4/b kapsamındaki sigortalılık hallerinin çakışması halinde ise önce başlayan sigortalılık ilişkisi geçerli sayılıyordu^{28, 29}.

Bu konunun önemi, sosyal sigorta haklarından faydalanma bakımından m.4/b kapsamındaki sigortalılar için primlerin kendileri tarafından ödenmesi

27 6111 sayılı Kanun m.33'e göre, "5510 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan "Sigortalının," ibaresi "Birinci fıkraya hükmü saklı olmak üzere sigortalının," olarak, birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. / "Sigortalının 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde yer alan sigortalılık statüleri ile (c) bendinde yer alan sigortalılık statüsüne aynı anda tabi olacak şekilde Kanun kapsamına girmesi halinde öncelikle aynı maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında, (a) ve (b) bentlerinde yer alan sigortalılık statülerine tabi olacak şekilde Kanun kapsamına girmesi halinde ise aynı maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılır. Ancak, sigortalılık hallerinin çakışması nedeniyle Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalılığı esas alınanlar, yazılı talepte bulunmak ve Kanunun 82 nci maddesine göre belirlenen prime esas kazanç alt sınırı ve üst sınırına ilişkin hükümler saklı olmak kaydıyla, esas alınmayan sigortalılık statüsü kapsamında talep tarihinden itibaren prim ödeyebilirler. Bu şekilde ödenen primler; iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanan haklar yönünden, Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalılık statüsünde, kısa vadeli sigorta kollarından sağlanan diğer yardımlar ile uzun vadeli sigorta kollarından sağlanan yardımlar yönünden ise Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalılık statüsünde değerlendirilir. Bu fıkraya hükümlerine göre ödeme talebinde bulunduğu halde ait olduğu ayı izleyen ayın sonuna kadar ödenmeyen primlerin ödenme hakkı düşer. 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendi ile aynı maddenin birinci fıkrasının (b) bendindeki diğer sigortalılık statülerine aynı anda tabi olacak şekilde çalışılması durumunda, (b) bendinin (4) numaralı alt bendi dışındaki diğer sigortalılık durumu dikkate alınır."

28 Değişiklik öncesi, vergi mükellefi olan bir esnafın aynı zamanda başka bir işyerinde işçi olarak sonradan çalışmaya başlaması durumunda sadece 4/b sigortalısı olması gerekiyor, bunun yanı sıra, bu kişinin bir işyerinde hizmet akdi ile çalışırken işyeri açarak vergi mükellefi olması durumunda da sadece 4/a sigortalısı sayılıyordu. Yani 4/a ve 4/b sigortalılığı gerektirecek işleri aynı anda yapanın, hangi işi daha önce yapmaya başladıysa o işin gerektirdiği sigortalılık kapsamında olması lazımdı.

29 Sigortalılık hallerinin çakışması ile ilgili genel bilgi için bkz. Alper, Yusuf (2015), Sosyal Sigortalar Hukuku, 7. Baskı, Bursa, Dora Yayıncılık, s.145-147; Güzel, Ali/Okur, Ali Rıza/Caniklioğlu, Nurşen (2014), Sosyal Güvenlik Hukuku, 15. Baskı, Beta Yayınları, s.173 vd.; Tuncay, A. Can/Ekmekçi, Ömer (2015), Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 17. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, s.324-328; Arıcı, Kadir (2015), Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, Ankara, Gazi Yayınları, s.454-456.

yanında, yaşlılık aylığına hak kazanmak için m.4/a kapsamındaki sigortalıların 7200 gün (20 tam yıl) prim ödemeleri yeterli iken, m.4/b kapsamındaki sigortalıların 9000 gün (25 tam yıl) prim ödemelerinin zorunlu olmasından kaynaklanmaktadır. 6111 sayılı Kanun m.33 ile 5510 sayılı Kanun m.53 değiştirilmiş ve Kanun m.4/a ve m.4/b kapsamındaki sigortalılık hallerinin çakışması halinde 4/a kapsamındaki sigortalılık ilişkisinin geçerli olması esas benimsenmiştir. Bu düzenleme ile sigortalılık hallerinin üstünlük (öncelik) sıralaması sırasıyla 4/c, 4/a ve 4/b şeklinde değiştirilmiştir. 4/a ve 4/b sigortalılık hallerinin çakışması halinde 4/a sigortalılık ilişkisinin üstünlüğünün kabulü, 5510 sayılı Kanun'un 4/a statüsündeki sigortalılık ilişkisinin sigortalının lehine bir durum olduğunun itiraf edilmesi anlamına gelmesine ilişkin ikinci bir örnektir. Nitekim, Kanun, isteğe bağlı sigortalılıkta esas itibarıyla m.4/b sigortalılığını ararken, 6111 ile yukarıda izah ettiğimiz durumlarda isteğe bağlı sigorta primi ödeyen (kısmi süreli çalışan, yurt dışına götürülen Türk işçilerinde vs. olduğu gibi) kişilerin sigortalılığında genel sistemden ayrılarak m.4/a sigortalılığını benimsemektedir.

Bu değişiklik, 5510 sayılı Kanun'un sistematığının bozulmasına yol açtığı gibi, Kanun'un uygulamasını daha karmaşık bir hale getirebilecek niteliktedir. Nitekim aynı madde değişikliği ile bu durumda olan kişilerin yazılı talepte bulunmaları halinde kısa vadeli sigorta kolları ile ilgili olarak iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolundan sağlanan haklar için m.4/b, hastalık ve analık sigortasından sağlanan haklarla ilgili olarak da m.4/a kapsamında sigortalı sayılacaklarını öngörmektedir. İlk bakışta sigortalılara m.4/a kapsamında hastalık sigortasından geçici iş göremezlik ödeneği almalarına imkân veren bu düzenleme ile 5510 sayılı Kanun'daki sigortalılık hallerini iç içe hale getiren bir düzenleme olması bakımından bir ilk olma niteliğini taşımaktadır³⁰.

4. Tarım ve Orman İşlerinde Ücretle Süreksiz Çalışanların Sigortalılığı

Tarım ve orman işlerinde hizmet akdi ile çalışanların sigortalılığı için, kamu işyerlerinde tarım ve orman işlerinde çalışanlar, iş sürekli olsun ya da olmasın sigortalıdırlar. Bununla birlikte, özel sektöre ait tarım ve orman işlerinde hizmet akdi ile sürekli çalışanlar ancak zorunlu sigortalı olarak nitelendirilirler. Bir başka ifadeyle, özel sektöre ait tarım ve orman işlerinde hizmet

30 Bkz. Alper (2011), s.56.

akdi ile süresiz çalışanlar, kapsam dışındadırlar³¹. Fakat bunlar isteğe bağlı sigortalı da olabilirler. Bu genel isteğe bağlılık yanında (4/b'liliği getiren), 6111 sayılı Kanun Ek m.5 ile genel isteğe bağlılıktan farklı olarak kişinin Kanun m.4/a'lı olarak sigortalı sayılmasını öngören bir düzelleme getirilmiştir.

Gerçekten, 6111 sayılı Kanunla, 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamında sigortalılık ilişkisi kurulan “geçici, gündelikçi tarım işçilerinin” sigortalılık ilişkileri, 5510 sayılı Kanun'a ilave edilen Ek m.5 ile yeniden düzenlenmiştir³². Buna göre, tarım ve orman işlerinde hizmet akdi ile

31 Geniş bilgi için bkz. Korkusuz, M. Refik/ Uğur, Suat (2015), Sosyal Güvenlik Hukuku, 4. Baskı, Bursa, Ekin Yayınları, s.280-281; Sözer, Ali Nazım (2015), Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, s.111-112; Arıcı (2015), s.258-259; Tuncay/Ekmekçi (2015), s.315-316; Alper (2015), Sosyal Sigortalar, s.121; Uşan (2009), Sosyal Güvenlik, s.109-111.

32 6111 sayılı Kanun m.51 ile 5510 sayılı Kanuna Ek m.5 eklenmiştir. Buna göre, “EK MADDE 5- 4 üncü madde ile isteğe bağlı sigortalılık hükümleri ve 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesi kapsamında sigortalı olmayan, kendi sigortalılıklarından dolayı bu kanunlara göre gelir veya aylık almayan ve 18 yaşını doldurmuş olanlardan; tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süresiz olarak çalışanlar, örneği Kurumca hazırlanan ve Kurumca belirlenen ilgili muhtarlık, birlik, kuruluş, il veya ilçe tarım müdürlükleri tarafından usulüne uygun olarak düzenlenip onaylanmış belgeleri ile talepte buldukları tarihten itibaren sigortalı sayılırlar. / Bu madde kapsamındaki sigortalılık; 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendi dâhil olmak üzere 4 üncü maddeye istinaden sigortalı olarak çalışmaya başlayanların çalışmaya başladıkları tarihten, sigortalılıklarını sona erdirmeye talebinde bulunanların talep tarihinden, prim borcu bulunanlardan talepte bulunanların primi ödenmiş son günden, gelir ya da aylık talebinde bulunanların aylığa hak kazanmış olmak şartıyla talep tarihinden ve ölen sigortalının ölüm tarihinden itibaren sona erer. / Bu madde kapsamındaki sigortalıların 4 üncü madde kapsamında çalışmaları halinde, bu madde kapsamındaki sigortalılıkları sona erer. 4 üncü madde kapsamındaki çalışmanın sona ermesi halinde, bu madde kapsamındaki çalışmasının devam etmesi kaydıyla çalışmanın sona erdiği tarihi takip eden günden itibaren bu madde kapsamındaki sigortalılıkları kendiliğinden başlar. / Tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süresiz olarak çalışanlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar. Bunlar hakkında bu Kanunun kısa vadeli sigorta kolları bakımından yalnızca iş kazası ve meslek hastalığı sigortası, uzun vadeli sigorta kolları yönünden malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası ile genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır. / Bu madde hükümlerine tabi sigortalıların iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kollarından sağlanan yardımlardan yararlanabilmeleri için iş kazasının olduğu tarihten en az on gün önce tescil edilmiş olmaları ve sigortalılıklarının sona ermemiş olması, bu Kanuna göre iş kazası veya meslek hastalığından dolayı geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesi veya sürekli iş göremezlik geliri ya da malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından aylık bağlanabilmesi için prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şartı aranır. İş kazası ve meslek hastalığı halinde durum, kendilerince veya işverenlerince kolluk kuvvetlerine derhal, Kuruma da en geç üç iş günü içinde bildirilir. / Bu madde kapsamındaki sigortalılar, 82 nci maddeye göre belirlenen prime esas kazancın alt ve üst sınırı arasında olmak kaydıyla sigortalı tarafından belirlenen günlük kazancın otuz katının % 34,5'i oranında prim öderler. Bunun % 20'si malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları, % 12,5'i genel sağlık sigortası, % 2'si iş kazası ve meslek

süreksiz olarak çalışanlar, iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolunun yanı sıra uzun vadeli sigorta kolları (malullük, yaşlılık ve ölüm) ile genel sağlık sigortası bakımından Kanun m.4/a kapsamında sigortalı sayılacaklar, sigortalı tarafından belirlenen prime esas kazanç üzerinden toplam yüzde 34,5 oranında prim ödeyeceklerdir³³. Yapılan bu değişiklikle 2925 sayılı Kanun uygulamasının yeniden canlandırıldığını söylemek yanlış olmasa gerektir.

5. Kısmi Süreli Çalışan Taksi Şoförleri ile Kısmi Süreli Çalışan Sanatkarların Sigortalılığı

6111 sayılı Kanunla, 5510 sayılı Kanuna Ek m.6 ile yapılan ekleme ile ayda 10 günden az çalışan taksiciler (ve benzeri toplu taşıma aracı kullananlar) ve bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan; film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarlar 4/a'lıdır³⁴. Çalışma gün sayısı 10 günden az olan kişilerin sigortalılıkları, bu madde kapsamında kendileri tarafından 30 gün üzerinden prim ödemeleri suretiyle sağlanır.

Bunlar Kanun m.4/a'lı sayılırlar. Ancak, ticari taksi ile dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma araçlarını işleten kişilerin m.4/b-1 bendine tabi olmaları durumunda ise sigortalılıkları Kanun m.4/b kapsamında değerlendirilir.

---

hastalıkları sigortası primidir. / Bu madde kapsamındaki sigortalılar ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin, genel sağlık sigortası hükümlerinden yararlanabilmesi için 67 nci maddede sayılan diğer şartların yanı sıra sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihte 6183 sayılı Kanunun 48 inci maddesine göre tecil ve taksitlendirerek tecil ve taksitlendirmeleri devam edenler hariç 60 günden fazla prim ve prime ilişkin her türlü borcunun bulunmaması şarttır. / Bu madde kapsamındaki sigortalıların primlerinin yılda bir veya birden fazla dönem halinde ödenmesini ve ödeme tarihlerini belirlemeye Kurum yetkilidir. / Bu madde kapsamındaki sigortalılar ile ilgili olarak bu maddede aksine hüküm bulunmaması kaydıyla bu Kanunun ilgili hükümleri uygulanır. / Kamu idarelerinin tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalıştırılanlar hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz. / Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir”.

33 Alper (2011), s.54.

34 Bkz. Caniklioğlu, Nurşen (2011), '6111 Sayılı Kanunla İşsizlik Sigortası Kanununda Yapılan Değişiklikler', Toprak İşveren, Mart, s.12; Tuncay/Ekmekçi (2015), s.311-313. Ayrıca sanatçıların sigortalılığı hakkında bkz. Caniklioğlu, Nurşen/Özkaraca, Ercüment (2014), 'Sanatçılardan Sosyal Güvenliği', İÜHFD, Cilt:LXXII, Sayı:2, s.637 vd.

Bu şekilde kısmi süreli çalışanlar sigortalılıkları, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası kapsamında olup, günlük kazancın otuz katının % 32,5'i oranında prim öderler. Bu prim oranının % 20'si malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları, % 12,5'u ise, genel sağlık sigortası primidir.

C. 6385 SAYILI KANUNLA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

10.01.2013 tarih 6385 sayılı Kanunla 5510 sayılı Kanunla yapılan üç değişiklik üzerinde durmakta fayda var.

Bir değişiklik, genel sağlık sigortasından yararlanmada yapılmıştır. Özellikle, 18 yaşını bitirmekle genel sağlık sigortasından yararlanma imkanını kaybeden lise mezunlarının bir sene üniversite eğitimine geçişte gecikme olması durumunda genel sağlık sigortasından yararlanma durumunda boşluk olabilmekte, bu takdirde gelir testi yaptırılmak suretiyle kendilerinin prim ödemesi gibi bir zorunlulukla karşılaşılabilirdi. Bunda isabetli olarak değişiklik yapılmıştır. Gerçekten, *“Ayrıca, lise ve dengi öğrenim görülmesi sebebiyle bakmakla yükümlü olunan kişi veya hak sahibi sıfatıyla sağlık hizmetinden yararlandırılan çocuklar, 20 yaşını dolduracakları tarihi aşmamak kaydıyla bu öğrenimlerini bitirmelerini izleyen tarihten itibaren 120 gün süreyle aynı kapsamda sağlık hizmetlerinden yararlanmaya devam ederler.”*

Diğer değişiklik de, kısa vadeli sigorta kolları prim oranının işin tehlikelilik derecesine göre belirlenmesi esası yerine sabit oranın uygulanması yolundaki hükümdür. Gerçekten, *“Kısa vadeli sigorta kolları prim oranı, sigortalının prime esas kazancının %2'sidir. Bu primin tamamını işveren öder. Bu oranı %1,5 oranına düşürmeye ya da %2,5 oranına artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.”*

Önceden, yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre, %1- %6.5 idi.

Nihayet, fiili hizmet süresi zammına ilişkin Kanun m.40'ta da değişiklik yapılmıştır. 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden geçerli olmak üzere, basın kartı sahibi fiilen çalışan gazeteciler, basın kartı sahibi olup TRT'de haber alanında fiilen çalışan gazeteciler ve Milletvekilleri (ile dışarıdan atanan bakanlar) için fiili hizmet süresi zammı kabul edilmiş olup, süresi 90 gündür.

D. 6552 SAYILI KANUNLA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

6552 sıra numarasıyla yasalaşan ve İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun, 146 maddeden oluşmakta olup 36 Kanunda değişiklik yapmaktadır^{35,36}.

1. Ev hizmetlerinde çalışanlar

5510 sayılı Kanuna eklenen Ek m.9 (6552 sayılı Kanun m.57) ile ev hizmetlerinde aynı kişi yanında ay içinde 10 günden az çalışanlar adına çalıştırılanların, % 2 oranındaki iş kazası ve meslek hastalığı sigortası primini ödemesi, ev hizmetlisinin ise adına iş kazası ve meslek hastalığı sigortası priminin ödendiği aylarda, genel sağlık sigortası ile malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primini kendisinin ödeyerek sigortalı olması, ay içinde 10 gün ve daha fazla çalıştırılanların ise zorunlu sigortalı olarak, çalıştırılanlarca Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından belirlenen usul ve esaslarda beyanlarının yaptırılarak, primlerinin ödenmesi şeklinde bir değişiklik getirmiştir³⁷.

35 6552 sayılı Kanun değişiklikleri ile ilgili geniş bilgi için bkz. Gerek, Nüvit (2014), 'İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair 6552 Sayılı Kanunun Düşündürdükleri', Tühis, Cilt:25, Sayı:3-6, Şubat- Mayıs-Ağustos -Kasım, s.1 vd.; Arslan, Arzu Ertürk (2014), '6552 Sayılı Kanunun 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa Getirdiği Bazı Önemli Değişikliklerin Değerlendirilmesi', Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt:20, Sayı:3, s.251-255.

36 6552 sayılı Kanunun değişikliği yaptığı Kanunlar, İş Kanunu, Maden Kanunu, Kamu İhale Kanunu, Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, İşsizlik Sigortası Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun, Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, İş Mahkemeleri Kanunu, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Devlet Memurları Kanunu, 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, Maliye Af Hükümleri Yükseköğretim Kanunu, Diğer Af Kanunları (Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu, Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu, Gümrük Kanunu, 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşların Aylık Bağlanması Hakkında Kanun), Telgraf ve Telefon Kanunu, Tapu Kanunu, Pasaport Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Harcırah Kanunu, Orman Kanunu, Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun, Gelir Vergisi Kanunu, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanundur.

37 Ev hizmetinde çalışanların sigortalılığı hakkında geniş bilgi için bkz. Manav, A. Eda (2015), 'Ev Hizmetlerinde Çalışanların Sigortalılığı', TBB Dergisi, Sayı:120, s.509 vd. Genel bilgi için bkz. Arslan, (2014), s.251-255; Arıcı (2015) , s.227-229; Sözer (2015), s.102-104; Korkusuz/ Uğur (2015), s.274; Tuncay/Ekmekçi (2015), s.291-293; Alper (2015), Sosyal Sigortalar, s.107-109; Uşan (2009), Sosyal Güvenlik, s.104-106.

Ev hizmetlerinde çalışanlar 5510 sayılı Kanun öncesi dönemde de hakikaten üzerinde en çok tartışma çıkan alanlardan bir tanesi idi. 5510 sayılı Kanunun 6552 sayılı değişiklik yapılmadan önceki halinde, ev hizmetlerinde ücretle ve sürekli çalışanlar sigortalı sayılmakta idiler. Ancak sürekli çalışmanın ne anlama geldiği konusunda Kanunda bir düzenleme olmadığı için, bu konu farklı anlamalara yol açmakta ve bir takım problemlere neden olmakta idi.

1 Nisan 2015 tarihinde yürürlüğe giren bu değişikliklerle, ev hizmetlerinde çalışanlar 10 günden az ve 10 günden çok çalışanlar olarak iki gruba ayrılmaktadırlar. Buna göre, ev hizmetlerinde 10 günden fazla çalışanlar tüm sigorta kollarına tabi tutularak zorunlu sigortalı sayılırken (m.4/a); 10 günden az çalışanlar sadece kısa vadeli sigorta kollarına tabi tutulmuştur.

Çalışma süresi 10 günden fazla olanlar, Kanun m.4/a bendi kapsamında sigortalı sayılmakla birlikte, bunların işe giriş bildirgeleri, diğer sigortalılardan farklı olarak işverenler tarafından en geç çalışmanın geçtiği ayın sonuna kadar verilebilecektir. Bahsi geçen süre içinde yapılmayan bildirim nedeniyle işveren, bir aylık asgari ücret tutarında idari para cezası ödemek zorundadır.

Çalışma süresi 10 günden az olanlar için de, çalıştırıldıkları süreyle orantılı olarak çalıştıranlarca asgari ücretin %2' si oranında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası primi ödenecektir. Bunların sigortalılık tescili, çalışan ve çalıştıran imzalarını da ihtiva eden ve en geç çalışmanın geçtiği ayın sonuna kadar Kurum'a verilmesi gereken örneği Kurum'ca hazırlanacak belgenin Kurum'a verilmesi ile sağlanacak, sigortalılık başlangıcında bu belge üzerinde çalışma başlangıcına dair kayıtlı en eski tarih esas alınacaktır.

Ancak ev hizmetinde 10 günden az çalışanlar için genel sağlık sigortası primi ödenmesi gerekmediği için, muayene ve tedavi yardımı söz konusu olmaz.

Bununla birlikte, bu kapsamdaki ev hizmetlileri isterlerse, adlarına ödenen priminin ait olduğu ayı takip eden ayın sonuna kadar aynı kazancın otuz katının %32,5 oranında prim ödeyebilirler. Bunun % 20'si malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları, %12,5'i genel sağlık sigortası primidir.

Belirtelim ki, 10 günden az süreyle ev hizmetlisi çalıştıranlar, 5510 sayılı Kanun uygulamasında işveren sayılmayacağından, Kurum'da işyeri dosyası açılmayacaktır. Primlerin kupon yöntemiyle ödenmesi öngörülmektedir. .

2. Doğum Borçlanması 4/b Ve 4/c li Çalışan Kadın Sigortalılar İçin De Uygulanacak Olması

Getirilen düzenleme ile, 5510 sayılı Kanununun m.41 (a) bendinin değiştirilerek, kamu görevlisi ve kendi adına bağımsız olarak çalışan kadın sigortalılara da doğum borçlanma yapma olanağı sağlanmış, tüm sigortalı kadınlar için hizmet borçlanması yapılacak çocuk sayıları ikiden üçe çıkartılmıştır (6111 sayılı Kanun m.47)³⁸.

3. Tüp Bebek Uygulamasının Genişlemesi

6111 sayılı Kanun m.49 düzenlemesi ile, 5510 sayılı Kanununun m.63 (e) bendinde yapılan değişiklik ve bu maddeye eklenen fıkra ile, yapılan tıbbî tedavileri sonrasında normal tıbbî yöntemlerle çocuk sahibi olamayan, ancak yardımcı üreme yöntemi ile çocuk sahibi olabileceği Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları sağlık kurulları tarafından tıbben mümkün görülen, evli kadın sigortalının kendisinin veya sigortalı erkeğin karısının, yardımcı üreme yöntemi ile çocuk sahibi olma hakkı iki denemeden üç denemeye çıkarılmıştır³⁹.

Bunun yanı sıra,

- Terörle Mücadele Kanunu uyarınca malullük aylığı bağlananlar,
- Muvazzaf, yedek ve gönüllü erlerin silâh altında buldukları esnada veya celp ve terhislerinde (serbest sevkler dâhil) sevkleri sırasında, Yedek Subay okulu öğrencilerinin gerek okulda, gerek okuldan evvelki hazırlık kıtasında vazife malulü olmaları nedeniyle aylık bağlananlar,
- Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki olaylar nedeniyle, Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık bağlananlar,
- Terörle Mücadele Kanunu kapsamına girmese dahi başkasının yardım ve desteği olmadan yaşamak için gerekli hareketleri yapamayacak derecede malul olanlar,

vazife ve harp malulleri, ile bakmakla yükümlü oldukları kişilerin yardımcı üreme yöntemlerinden yararlanarak çocuk sahibi olabilmeleri için, son üç yıl içinde diğer tedavi yöntemlerinden sonuç alınamamış olduğunun Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları sağlık kurulları tarafından

38 Bkz. Arslan (2014), s.258-260.

39 Bkz. Arslan (2014), s.260-263.

belgelenmesi ve en az beş yıl genel sağlık sigortalısı veya bakmakla yükümlü olunan kişi olup, 900 gün genel sağlık sigortası prim gün sayısının olması koşullarının aranmaması öngörülmüştür.

E. 6645 SAYILI KANUNLA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

04.04.2015 tarih ve 6545 sayılı Kanunla yaşlılık aylığı almakta iken 4/b li olarak çalışmaya başlayanların aylıklarından sosyal güvenlik destek prim oranı % 15 ten % 10'a indirilmiştir (6645 sayılı Kanun m.45). Bahsi geçen uygulama Temmuz 2015'ten itibaren yürürlüğe konmuştur.

Yine, Kanun m.4/b li sigortalının kendisinin hizmet akdi ile çalıştırdığı işçisinden daha düşük sigorta primi bildiremeyeceğine ilişkin hüküm de değişiklik yapılarak bahsi geçen uygulamaya son verilmiştir. Bu düzenlemenin yürürlük tarihi geriye götürülerek, 01.01.2008 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla bahsi geçen duruma ilişkin herhangi bir prim borcu olanların da borçları silinmektedir.

Bu arada, 506 sayılı Kanunun geçici m.20 kapsamındaki sandıkların Sosyal Güvenlik Kurumu'na devri ile ilgili düzenlemede değişiklik yapılmıştır. Gerçekten, 6645 sayılı Kanunun m.51 ile 5510 sayılı Kanunun geçici m.20/1 aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir, "506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesi kapsamındaki bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birlikler personeli için kurulmuş bulunan sandıkların iştirakçileri ile aylık veya gelir bağlanmış olanlar ile bunların hak sahiplerinin Sosyal Güvenlik Kurumuna devir tarihini belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Devir tarihi itibarıyla sandık iştirakçileri bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar."

Bu düzenleme uyarınca, 506 sayılı Kanunun geçici m.20 kapsamındaki bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birlikler personeli için kurulmuş bulunan sandıkların iştirakçileri ile aylık veya gelir bağlanmış olanlar ile bunların hak sahipleri 03.05.2015 tarihine kadar Sosyal Güvenlik Kurumu'na devredilmesi gerekmekte iken, yapılan değişiklikten sonra, devir tarihini belirleme yetkisi Bakanlar kuruluna verilmiş olup, bu suretle sandıkların devri bilinmeyen bir tarihe ertelenmiştir.

V. SONUÇ YERİNE

Bu çalışmada, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun yürürlük sonrası görmüş olduğu değişikliklere kısaca değinilmeye çalışılmıştır. Bahsi geçen değişiklikler arasında yapılandırma ve prim affı gibi hükümler de bulunmasına karşın, bu çalışmada söz konusu düzenlemelere değinilmemiştir.

Yeni bir mevzuat getirilirken bu kadar kısa sürede bu kadar çok yoğun bir değişiklik yapılmasının savunulabilir hiçbir tarafı yoktur. Bir başka ifadeyle, başta çok yoğun madde hükümleri ile belirlenmiş bir alanda, en azından çok az bir madde ile düzenleme yapılması eleştirilirken, değiştirilen hükümlerde defalarca değişiklik yapılması da üzerinde durulması gereken bir konudur. Bir başka ifadeyle, kanun koyucunun düzenleme yaparken en uygun ve problemsiz düzenlemeyi yapması gerekmez midir?

Hukuki istikrar, mevzuatta çok sık değişiklik yapılmamasını da zorunlu kılar. 5510 sayılı Kanun'un yedi yıllık uygulaması, istikrarın uzaktan yakından ilgisi olmayan bir reformun uygulamaya konulduğunu gözler önüne sermektedir.

Prim affı ve yeniden yapılandırmaya yönelik olarak da maalesef söylenebilecek bir şey yoktur. Dürüst vatandaşların kendilerini farklı bir şekilde hissetmelerine yol açan durum (!) hala devam etmektedir.

Bundan sonra yapılacak düzenlemelerin kanun yapma tekniğine uygun şekilde yapılması en büyük dileğimizdir.

KAYNAKÇA

Alper, Yusuf (2011), '6111 Sayılı (Torba) Kanun ve Sosyal Güvenlikle (5510 Sayılı Kanun) İlgili Değişiklikler', ASO, Dosya, Mart-Nisan, Özel Sayı, s.53-68.

Alper, Yusuf (2015), Sosyal Sigortalar Hukuku, 7. Baskı, Bursa, Dora Yayıncılık.

Arıcı, Kadir (2011), 'Sosyal Sigorta Sisteminin Karadeliği: Sigortalı Sayılmayanların Durumu', SGD, Cilt:1, Sayı:1, s.48-61.

Arıcı, Kadir (2015), Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, Ankara, Gazi Yayınları.

Arslan, Arzu Ertürk (2014), '6552 Sayılı Kanununun 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa Getirdiği Bazı Önemli Değişikliklerin Değerlendirilmesi', Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt:20, Sayı:3, s.247-272.

Caniklioğlu, Nurşen (2011), '6111 Sayılı Kanunla İşsizlik Sigortası Kanununda Yapılan Değişiklikler', Toprak İşveren, Mart, s.10-21.

Caniklioğlu, Nurşen/Özkaraca, Ercüment (2014), 'Sanatçıların Sosyal Güvenliği', İÜHFD, Cilt:LXXII, Sayı: 2, s.637-664.

Gerek, Nüvit (2014), 'İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair 6552 Sayılı Kanunun Düşündürdükleri', Tühis, Cilt:25, Sayı:3-6, Şubat-Mayıs-Ağustos-Kasım, s.1-20.

Güzel, Ali (2006), 'Sosyal Güvenlik Reformuna İlişkin Genel Bir Değerlendirme', Toprak İşveren, Sayı: 70, s.1-10.

Güzel, Ali (2005), 'Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Öngörülen Reform Mevcut Çözümlere Çözüm Mü?', Çalışma ve Toplum, Sayı: 4, s.61-76.

Güzel, Ali/Okur, Ali Rıza/Caniklioğlu, Nurşen (2014), Sosyal Güvenlik Hukuku, 15. Baskı, Beta Yayınları.

Korkusuz, M. Refik/Uğur, Suat (2015), Sosyal Güvenlik Hukuku, 4. Baskı, Bursa, Ekin Yayınları.

Manav, A. Eda (2015), 'Ev Hizmetlerinde Çalışanların Sigortalılığı', TBB Dergisi, Sayı:120, s.509-538.

Okur, Ali Rıza (2008), 'Hukuk Tarihimizin Yürürlük Özürlü İlk Yasası: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu', İşveren, Cilt:46, Sayı:8, Mayıs, s.40-43.

Okur, Ali Rıza (2006), 'Sorunlarla Gelen Reform', Mercek, Temmuz, s.17-30.

Okur, Ali Rıza (2006), 'Sosyal Güvenlik Reformu ve Genel Sağlık Sigortası', Legal İHSGHD, Sayı:12, s.1285-1308 (Genel Sağlık).

Okur, Ali Rıza/Ergin, Hediye (2007), '5510 sayılı Kanunda Değişiklik Öngören 25/10/2007 tarihli Taslağın Değerlendirilmesi', Legal İHSGHD, Sayı:16, s.1441-1470.

Okur, Ali Rıza/Ergin, Hediye (2006), 'Tek Çatı Tek Yasadan, Tek Çatı Çok Yasaya', İşveren, Aralık, s.32-39.

Ören, Kenan/Göçmen, Murat (2012), '6111 Sayılı Torba Yasanın Getirdiği Reform Ve Değişikliklerin Çalışma Hayatına Yansımaları (Kısmî Bir Analiz)', Kamu-İş, Cilt:12, Sayı:1, s.1-26.

Sözer, Ali Nazım (2015), Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.

Şakar, Müjdat, 6111 Sayılı "Torba Kanun" ile Gelen Sosyal Sigorta Değişiklikleri <<https://msakar.wordpress.com/2011/04/03/6111-sayili-torba-kanun-ile-gelen-sosyal-sigorta-degisiklikleri/i>> 3 Nisan 2011, s.e.t. 01.02.2016.

Tuncay, A. Can/Ekmekçi, Ömer (2015), Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 17. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.

Uşan, M. Fatih (2009), '5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Başlangıcına İlişkin Tespitler', Sicil, Yıl:4, Sayı:14, Haziran, s.239-248.

Uşan, M. Fatih (2009), Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi (Sosyal Güvenlik).